

Orijinal Kaynak: Petry, Carl F. (1987). "Reviewed Work: The Age of the Crusades: The Near East from the Eleventh Century to 1517 by P. M. Holt", *Middle East Studies Association Bulletin*, 21(1), February/March, pp. 39-41.

Atıf Şekli: Petry, Carl F. (2021, Ekim 24). "Haçlılar Çağı: 11. Yüzyıldan 1517'ye Yakındoğu", Çev. Cemal C. Tarımcıoğlu, *Sosyal Bilimler*. sosyalbilimler.org/haclilar-cagi

Haçlılar Çağı: 11. Yüzyıldan 1517'ye Yakındoğu

Carl F. Petry

Türkçesi: Cemal C. Tarımcıoğlu

Bir dereceye kadar Berthold Spuler'in *Oryantalistik* serisinde örneklenen Alman "Handbuch" geleneğinde yazılan *The Age of the Crusades: The Near East From the Eleventh Century to 1517* [Haçlılar Çağı: 11. Yüzyıldan 1517'ye Yakındoğu] başlıklı eser, Peter Malcolm Holt tarafından Haçlı döneminden 16. yüzyılın başlarındaki Osmanlı fethine kadar Doğu Akdeniz topraklarının siyasi bir incelemesi olarak tasarlanmıştır. Çalışma, derleyicisinin geniş bilgeliyi açıkça somutlaştırmaktadır. Hem birincil kaynaklar hem de ikincil literatür konusunda yetkin olan Holt, bölgede militarist rejimler tarafından kurulan kurumlar ve ideolojik ilkeler (cihat gibi) ile pratik gerçeklikler (kişisel hırslar ve ticari ilişkiler gibi) arasındaki karşılıklı etkileşim hakkındaki görüşlerini özetlemiştir. Holt'un fikirlerini kısa bir ciltte ikna edici bir şekilde sunmayı başarması, onun düzenleme becerisini kanıtlamaktadır. Ancak kitap kısmen yavan bir üsluba sahip ve tarihi olayların canlı bir sunumu için çok gerekli olan insani ilgi anekdotları konusunda yetersiz kalıyor.

Holt, anlatısını MS 1000'den sonra Yakın Doğu'da ilerici militarizasyon kavramı etrafında şekillendiriyor. Bu eğilim Haçlılar döneminden ve Moğol istilalarından önce oldukça gelişmişti; ancak bu harici olaylar, 1200 yılına kadar merkezi İslam Topraklarında askeri hükümetlerin yerleşmesini sağladı. Bu hükümetlerin çoğu, yerli nüfusun çoğunluğu üzerinde yabancı bir elit olarak hüküm süren profesyonel askerlere güveniyordu. Holt'un 1249-50 öncesi olayları ve Kahire'de Memlûk Sultanlığının ortaya çıkışını tasviri nispeten kısadır. Selâhaddin'in kariyeriyle ilgili geniş literatüre aşina olan herkes, Holt'un özetinin ne kadar boşluklarla dolu olduğunu gayet fark edecektir. Yine de yazar, Eyyûbi askeri sisteminin temel unsurlarına dikkat çekmeyi başarıyor: öncelikle özgür doğmuş süvari savaşçılarından toplanan bir ordu ('asker) (çoğu, topraklarına karşı alınan vergilerle desteklenen Türk ve Kürt kökenlilerden oluşuyordu). Eyyûbîler birleşik bir imparatorluk

devleti yaratmadılar, ancak kendi krallıklarını bir düzen olarak, her biri bir soyun bir üyesinin egemen olduğu bir ailesel sultanlık konfederasyonu olarak tasarladılar.

Holt'un Mısır ve Suriye'deki Memlûk Sultanlığı hakkındaki özeti daha ayrıntılıdır ve hükümetin çeşitli bakanlıklarında (divanlar) görev yapan tarihçiler ve bürokratlar tarafından bir araya getirilen bol miktarda kaynağı yansıtır. Holt, son Eyyûbî Sultanı es-Sâlih Eyyûb'un (1249) ölümünün ardından yaşanan veraset krizine geçici bir yanıt olarak Kahire'deki özerk bir Memlûk rejiminin kökenleri hakkında hâkim kavramlara bağlı kalıyor. I. Baybars'ın on bir yıl sonra meslektaşları tarafından seçilmesine kadar, şimdi ithal köle askerleri üzerine kurulan yeni bir merkezileştirilmiş askeri otokrasi türünden söz edemeyiz. Holt, Memlûk Sultanlığı'nı, eski yöneticilerin hane birliklerinde ergenken eğiten ve kışlalarında sağlamlaştırılan grup sadakati bağlarıyla birbirine bağlanan subaylardan (emirler) oluşan rekabetçi bir hizipler ağı olarak tasvir eder. Bununla birlikte bu bağlar, kendileri için en yüksek güce ulaşmak için durmaksızın plan yapan büyük emirler arasındaki rekabeti hiçbir zaman engellemedi. Gerçekten de sıkı sıkıya bağlı hizipler arasında olduğu kadar kendi içinde de bu tür rekabetlerden kaynaklanan gerilimler, askeri kastla bağlantılı herkesin yaşamını etkileyen Memluk siyasetinin temel bir dinamiği haline geldi. Güçlü otokratlar düşmanlıkları kontrol altında tuttukları ve gelişen bir tarım/ticaret ekonomisinden gelir elde ettikleri sürece, bu gerilimler siyasi aklı ve seçkin hizmeti fazlasıyla ödüllendiren bir terfi sistemine olumlu katkıda bulundu. Ancak 1400'den sonra ihtilaflı hizipler ziyadesiyle artınca, Memlûk devletini bir düzensizlik içine soktular ki Osmanlı fethi bunu yalnızca geçici olarak dindirdi. Kara Veba'nın yol açtığı demografik gerileme krizleri ve 15. yüzyılda çok yaygın olan ekonomik kaos, rejimi kendi kadrolarından gelen doyumsuz parasal taleplerle başa çıkmak için acımasız gasp, zorunlu satın alma ve lüks mallar üzerindeki tekelleri kullanmaya zorladı.

Sonuç olarak, Holt'un araştırması, İslam tarihindeki bu çalkantılı dönem hakkında İngilizce yazılmış mevcut en kısa özetidir. Hâl böyle olunca da bu dönemi hem lisans hem de lisansüstü öğrencilerine yorumlamak isteyenler için değerlidir. Arapça, Farsça ve Türkçedeki isimlendirme ve teknik terimlere dikkat edilmiştir, ancak yazarın bazı yazımları okuyuculara kendine özgü gibi gelebilir. Nübye ve Anadolu Selçukluları ile ilgili bölümlerin dâhil edilmesi hoş bir eklemedir, zira bu bölgeler genel tarihlerde çoğunlukla ihmal edilmektedir.

Kayda Değer Akademik Metinler mottosuyla, 10 Ağustos 2015 tarihinde yayın hayatına başlayan sosyalbilimler.org, sosyal bilimler meselelerine yoğunlaşan, gönüllülük odaklı, açık erişim, akademik bir web sitesidir. Hakkında detaylı bilgi almak için sosyalbilimler.org/hakkinda sayfasını, ekibimizde gönüllü olarak görev almak için sosyalbilimler.org/basvuru sayfasını ziyaret edebilirsiniz.

Facebook, Twitter, Instagram ve YouTube'da @sosbilorg kullanıcı adıyla *Sosyal Bilimler*'i takip edebilirsiniz.

sosyalbilimler.org/abonelik sayfasından e-bülten abonesi olarak, her pazar günü, o hafta içinde sosyalbilimler.org'da yayımlanan çalışmaların tamamını size gönderilecek bir e-posta ile alabilirsiniz.

sosyalbilimler.org'da yayımlanan metin, video ve podcastlerin paylaşıldığı Telegram grubuna t.me/sosbilorg adresinden katılabilirsiniz.